

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bu gün Azərbaycanın ən genişmiqyaslı bərpa və quruculuq layihələrinin həyata keçirildiyi əsas bölgələrə çevrilib. Uzun illər işğal, dağıntı, talan və vandalizmə məruz qalın bu ərazilər indi yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. Viran edilmiş şəhər və kəndlərin yerində müasir yaşayış məntəqələri salınır, infrastruktur yenidən qurulur, sosial və iqtisadi həyat ardıcıl şəkildə canlandırılır. Bu proses təkcə yenidənqurma deyil, həm də tarixi ədalətin bərpası, dövlət gücünün və milli iradənin real təzahürüdür.

Bu günün və gələcəyin inkişaf məkanı

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdakı quruculuq Azərbaycanın qüdrətinin göstəricisidir

Azadlığına qovuşmuş ərazilərdə görülən bütün işlər planlı, mərhələli və uzunmüddətli strateji yanaşmaya əsaslanır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə həyata keçirilən layihələr Azərbaycanın daxili imkanları hesabına maliyyələşdirilir və bu fakt ölkənin iqtisadi dayanıqlılığını açıq şəkildə nümayiş etdirir. Bu miqyasda quruculuq işlərinin qısa müddətdə aparılması yalnız güclü siyasi iradə, səmərəli idarəetmə və milli həmrəylik sayəsində mümkün olub. İşğal dövründə bu torpaqlar məqsədli şəkildə dağıdıldığına görə bərpa prosesinin miqyası daha genişdir. Prezident İlham Əliyev yanvarın 5-də yerli televiziya kanallarına verdiyi müsahibəsində həmin dövrün acınacaqlı mənzərəsini xatırladaraq deyib: "İşğal dövründə oradakı vəziyyət acınacaqlı idi. Siz hamınız - Azərbaycan vətəndaşları o bölgələrdə olarkən, xüsusilə işğaldan azad ediləndən sonrakı ilk aylar ərzində gördük ki, vəziyyət çox acınacaqlı idi. Hətta mən özüm də dəfələrlə orada olarkən özümə sual verirdim: bəs bu qədər milyonlar, yüz milyonlarla telemarafonlar, - ermənilər hər il yüz milyonlarla pul yığırdılar, - bu pul hara gedirdi? Mən onu orada görmədim".

Bərpa strategiyasının ilk mərhələsində bölgələrarası bağlantıların yaradılması prioritet vəzifə kimi müəyyən edilmişdir. Bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində azad edilmiş ərazilər artıq mərkəzi infrastrukturla faktiki olaraq birləşdirilib. Enerji sahəsində yaradılan dairəvi sistem

Qarabağ və Şərqi Zəngəzuru istehlakçıdan istehsalçıya çevirib. Son beş il ərzində 307 meqavat gücündə su-elektrik stansiyalarının yaradılması bölgənin enerji təhlükəsizliyini təmin etməklə yanaşı, ölkə üzrə enerji balansına da töhfə verir.

Su təchizatı məsələsi bərpa prosesinin əsas dayaqlarından biridir. Prezident İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, su təchizatı olmadan heç kim o torpaqlara köçməz, orada yaşamaz. Bu məqsədlə Sərsəng, Suqovuşan, Köndələnçay və Xaçınçay su anbarları əsaslı şəkildə bərpa edilib, Zabuxçay su anbarı isə sıfırdan inşa olunub. Bu layihələr böyük maliyyə vəsaiti və peşəkar işçi qüvvəsi tələb edir. Prezidentin qeyd etdiyi kimi, Kəlbəcər dağlarında sərt iqlim şəraitində elektrik xətlərinin çəkilməsi, körpülərin və onlarla kilometr uzunluğunda tunellərin inşası əsl qəhrəmanlıq nümunəsidir.

Yol-nəqliyyat infrastrukturunda regionun inkişafında həlledici rol oynayır. Artıq bir neçə yol layihəsi icra olunub. O cümlədən Bərdə-Ağdam dəmir yolu xətti bərpa olunub, Ağdam-Xankəndi istiqamətində işlər davam etdirilir. Eyni zamanda Cəbrayıl, Laçın, Kəlbəcər, Hadrut və Şuşanı birləşdirən avtomobil yolları və magistralın inşa edilir. Şuşa-Laçın yolunda yeni tunellərin istifadəyə verilməsi isə məsafəni xeyli qısaldaraq hərəkət müddətini 20-25 dəqiqəyə endirib. Bu, region daxilində mobilliyi artırır, əmək bazarının genişlənməsinə və sosial əlaqələrin möhkəmlənməsinə şərait yaradır.

Füzuli, Zəngilan və Laçında beynəlxalq hava limanlarının istifadəyə verilməsi Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun regional və beynəlxalq əhəmiyyətini daha da artırır. Bu hava limanları bölgənin iqtisadi, turizm və logistika potensialının inkişafında mühüm rol oynayacaq. Artıq Xankəndi və Ağdam azad edilmiş ərazilərin əsas şəhərlərinə çevrilir, ölkənin müxtəlif bölgələrindən insanlar bu şəhərlərə gəlir, işləyir və yaşayırlar.

Bərpa prosesinin mərkəzində insan amili dayanır. "Böyük qayıdış" proqramı çərçivəsində minlərlə keçmiş məcburi köçkün doğma yurdlarına qayıdıb. Prezident İlham Əliyev müsahibəsində qeyd edib ki, insanların təhlükəsiz, layiqli və rahat şəraitdə yaşaması dövlətin əsas prioritetidir. Bu məqsədlə yaşayış evləri ilə yanaşı, məktəblər, uşaq bağçaları, xəstəxanalar, mədəniyyət ocaqları və digər sosial obyektlər paralel şəkildə tikilir. "Ağıllı şəhər" və "ağıllı kənd" konsepsiyaları əsasında salınan yaşayış məntəqələri ekoloji tarazlıq və dayanıqlı inkişaf prinsiplərinə əsaslanır.

Qarabağda həyata keçirilən genişmiqyaslı quruculuq və bərpa işləri yalnız infrastrukturun yenidən qurulması ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda bölgənin zəngin tarixi və mədəni irsinin dirçəldilməsini də əhatə edir. Uzun illər ərzində məqsədli şəkildə dağıdılmış, təhqir edilmiş məscidlər, dini ziyarətgahlar, tarixi abidələr və qəbiristanlıqlar bu gün dövlətin xüsusi nəzarətindədir və beynəlxalq standartlara uyğun şəkildə bərpa olunur. Hər bir abidənin yenidən qurulması təkcə daş və

divarların bərpası deyil, həm də xalqın tarixi yaddaşının, milli kimliyinin və mənəvi dəyərlərinin yenidən canlandırılması deməkdir.

Bu proses tarixi ədalətin bərpası baxımından da mühüm əhəmiyyət daşıyır. İşğal dövründə məqsədli şəkildə vandalizmə məruz qalmış mədəni irs nümunələrinin bərpası dünyaya Azərbaycanın öz tarixinə, irsinə və dəyərlərinə necə həssas yanaşdığını nümayiş etdirir. Eyni zamanda Qarabağda təkcə islam mədəni irsinə deyil, digər dinlərə və mədəniyyətlərə aid abidələrin də qorunması Azərbaycanın multikulturalizm siyasətinin real təzahürüdür. Bu torpaqlarda əsrlər boyu formalaşmış birgəyaşayış ənənələrinin bərpası dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri kimi həyata keçirilir.

İşğaldan azad edilmiş ərazilər yalnız iqtisadi və sosial baxımdan deyil, həm də mənəvi və mədəni baxımdan yenidən dirçəlir. Tarixi abidələrin bərpası gələcək nəsillərə keçmişin dərsələrini ötürmək, milli-mənəvi dəyərləri yaşatmaq və bölgəni sülh, tolerantlıq və mədəni müxtəlifliyin məkanına çevirmək məqsədi daşıyır. Bu yanaşma Qarabağın gələcək inkişafının möhkəm mənəvi təməl üzərində qurulduğunu bir daha təsdiqləyir.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur keçmişin ağırlı xatirələrindən bu günün və gələcəyin inkişaf məkanına çevrilir. Burada həyata keçirilən bərpa və quruculuq işləri sübut edir ki, Azərbaycan dövləti öz torpaqlarının sahibidir və bu torpaqlarda əbədi yaşayacaq.

*Ülkər XASPOLADOVA,
"Azərbaycan"*

